

In deze reeks blikken schrijvers vooruit op het grootste aller mysteries: de dood. Zien ze hun eigen sterfscène al voor zich? Vertrekken ze met de pen in de vuist?

HET EINDE

DEZE WEEK: **MAARTJE WORTEL**

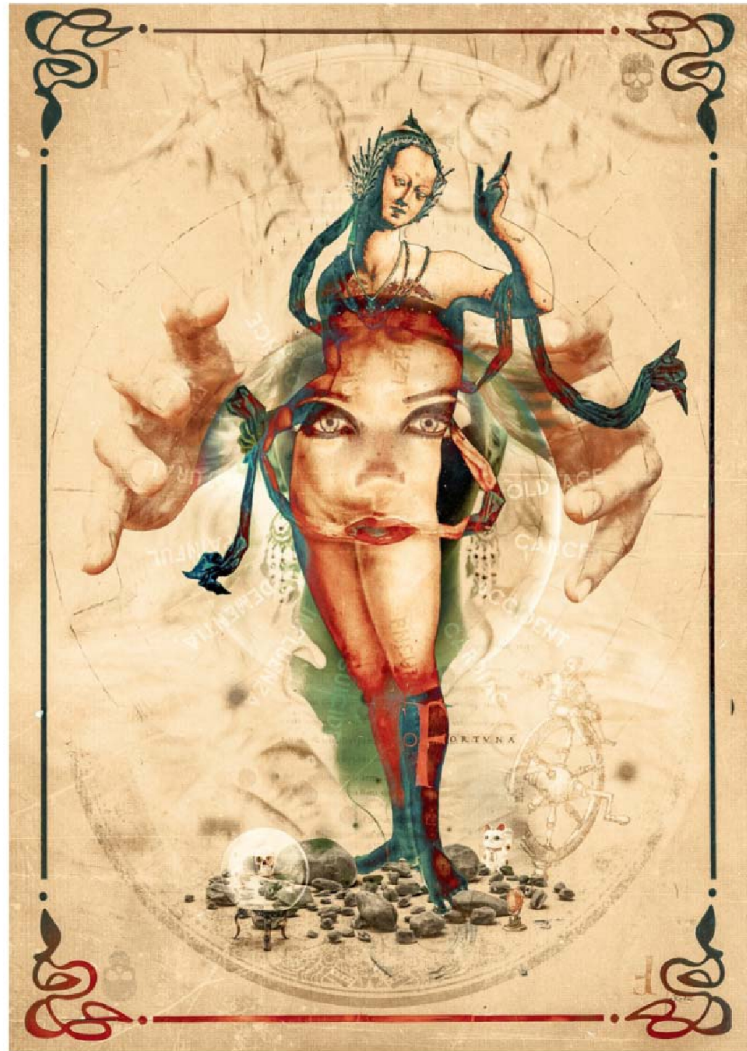
is 36. Ze won de BNG Literatuurprijs voor haar roman 'IJstijd' en oogstte lovende kritieken voor haar debuutroman 'Half mens' en verhalenbundel 'Er moet iets gebeuren'.

Ik denk dagelijks aan doodgaan. Dat heb ik altijd al gedaan; ik ben er heel nieuwsgierig naar, omdat het zo abstract is en toch zo aanwezig in ons leven. Al jaren probeer ik uit te zoeken of je het aanvoelt als het bijna zo ver is. Ik vermoed van niet, want ik denk elke dag wel eens dat ik doodga, en dat is toch nog nooit gebeurd.

'Ik ben een geweldige hypochonder. Niña Weijers stuurt me stevast een verjaardagskaart met de wens dat ik mijn jaarlijkse loodvergiftiging, kanker en aids overleef. De dag dat ik echt iets mankeer, neemt niemand me nog ernstig, want ik hol de begrippen dood en ziekte elke dag verder uit. Nochtans vind ik het geen eng idee om er niet meer te zijn, ik wil niet perse graag bestaan. Ik ben eerder bang voor het abstracte van de dood; mijn verbeelding daarover is zo onuitputtelijk dat ik er helemaal door geobsedeerd kan raken.'

'Volgens mij heb ik dat uit een boek opgelopen – Roald Dahl of zo – eerder dan dat ik het in realiteit heb ervaren. Hoewel – ik heb een schietpartij meemaakt waarbij iemand voor mijn neus werd doodgeschoten, en toen ik tien was, zag mijn moeder vanop de rondvaartboot een lijk in de Seine drijven. Niemand geloofde haar, maar het bleek te kloppen, en toen moesten we daar blijven tot de politie de lichamen opgetakeld had. Ook in mijn directe omgeving zijn best veel mensen doodgegaan, zelfdoding en zo, en mijn broer is twee keer bijna dood geweest. Maar als ik er in realiteit mee geconfronteerd word, vind ik het niet eng; waarschijnlijk sluit ik me er dan voor af. De angst komt alleen met de verbeelding: als je er daadwerkelijk bij bent, stopt het bij dat beeld, terwijl het in mijn hoofd begint bij dat beeld, en ik de vreselijkste dingen bedenken. Ik leef natuurlijk niet in oorlogsgebied, dus ik zie de dood nooit echt, want wij worden schoongemaakt, aangekleed, gekoeld; als je ergens ligt weg te rotten of verminkt bent, is het een heel ander verhaal. Dan is de werkelijkheid vast gruwelijker dan de verbeelding, maar dat weet ik godzijdank niet.'

'In mijn klas op de Rietveld Academie zat een meisje dat woorden verzamelde die met dood te maken hebben en verdwijnen, omdat we er steeds meer omheen praten. Doodsreutel bijvoorbeeld, die laatste kuch van een stervende. Vroeger zeiden dokters aan het sterfbed: 'Ah, de doodsreutel'. Dat zeggen ze nu niet meer en het is ook verdwenen uit Van Dale. (Het woord werd in oktober 2018 toegevoegd in de digitale versie van Van Dale, red.) Paradoxaal genoeg sterven woorden die met sterven te maken hebben uit, als gevolg van hoe wij hier in het Westen de dood beleven. Alles wordt clean en

© Jelleen Muire

netjes afgehandeld, zelfs de emotie die erbij hoort, wordt gladgestreken. Mijn vader heeft in Kameroen gewoond; daar duren begrafenisplechtigheden weken. Een en al heftige emoties, geschreeuw en gelach. Hier kloppen we gewoon onze handen af aan onze broek en gaan door met het leven. Maar als het om collectieve rouw gaat, een neergestort vliegtuig of zo, zijn we er allemaal als de kippen bij om met vlaggetjes te staan huilen. Die platte groepsemotie willen we massaal beleven, terwijl we er in onze directe omgeving net van weg lopen. Bizar, toch?

'Wanneer en hoe ik sterf, daar wil ik niet over gaan; ik vind dat de dood dat moet beslissen. Met mijn ex-vriendin keek ik op feestjes vaak naar mensen, en dan gokten we wie waaraan zou sterven: ongeluk, hart, kanker of ouderdom. Ik vind mezelf wel een kanker-type, maar dat wil ik natuurlijk niet; het liefst zou ik aan een natuurramp sterven. Een overstroming, of een boom die op mijn hoofd valt, dat lijkt me prima: de natuur die me komt pakken. Daar zou ik vrede mee hebben, dat zie ik als de cyclus van het leven. Kanker is me te veel een welvaartsgebeuren, ik zou liever op natuurlijke wijze opgaan in het grotere verhaal.'

'In literaire onsterfelijkheid geloof ik niet, dat vind ik onzin; ik schrijf eerder om het leven door te komen, het is voor mij de mooiste en makkelijkste

manier om te leven. Wat er nadien met mijn boeken gebeurt kan me niet schelen. Ik geef les op middelbare scholen, en daar kent niemand Reve of Wolkers nog, dus als zelfs zulke grote schrijvers zo kort na hun dood al zijn verdwenen... Natuurlijk probeer ik ze die boeken wel op te dringen, maar eerlijk gezegd denk ik dat Reve en Wolkers er minder mee zitten dan ik. Die zijn dood en dan is het klaar. Soms vraag ik me af of dat erg is, maar dan denk ik: er komt wel iets nieuws voor in de plaats.'

'De dood speelt wel een belangrijke rol in mijn werk. Vooral in mijn verhalen gaan er vaak mensen of dieren dood, en ik heb ook al vaak mijn ouders doodgeschreven, maar dat doe ik om de dood te bezweren. Ik heb mezelf ook al eens kanker geschreven, vanuit het idee dat ik het dan al beleefd heb. Wat natuurlijk onzin is.'

'En daarna? Ellen Schoenaerts wil haar as in hangers aan vogels over de wereld laten vliegen. Dergelijke wensen heb ik niet, daarvoor ben ik te praktisch. Als ik eenmaal dood ben, maakt me niet meer uit. Ik ben donor, dus ze mogen mijn lichaam leegtrekken, en dan zoeken ze het maar uit.'

'Paradoxaal genoeg sterven woorden die met sterven te maken hebben uit, als gevolg van hoe wij hier in het Westen de dood beleven. Het woord doodsreutel is bijvoorbeeld verdwenen uit Van Dale'

Opgetekend door Gaea Schoeters